

ПРИВАТИЗАЦИЯТА В СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ Е НЕИЗБЕЖЕН ПРОЦЕС

ВУЗФ предлага да бъде домакин на ежегодни конференции по социално осигуряване

На 15 ноември т. г. в сградата на Висшето училище по застраховане и финанси (ВУЗФ) в столицата се проведе **Третият дискусионен форум**, посветен този път на темата „Приватизация в социалното осигуряване“. Във форума взеха участие доц. г-р **Нено Павлов**, ректор на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов, **Бисер Петков**, заместник-председател на Комисията по финансов надзор и ръководещ Управление „Застрахователен надзор“, проф. г-р **Митко Димитров**, директор на Икономическия институт към БАН, **Асия Гонева**, конфедерален секретар на КНСБ, **Весела Караиванова**, подуправител на НОИ, **Даниела Асенова**, главен директор на главна дирекция „Осигурителни вноски и краткосрочно осигуряване“ на НОИ, **Никола Абаджиев**, председател на Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване, **Станислав Димитров**, главен изпълнителен директор на ПОК „ДСК-Родина“ АД, **Григор Димитров**, заместник главен изпълнителен директор на ПОК „Доверие“ АД, **Божидар Чанков**, директор на дирекция „Продажби“ на ПОК „Доверие“ АД, доц. г-р **Богомил Манов**, преподавател в УНСС, **Николай Славчев**, главен методолог на ПОД „Алианс България“ АД, и други.

Във форума участваха също така доц. г-р **Григорий Вазов**, президент и председател на настоятелството на ВУЗФ, както и преподавателите проф. г. ик. н. **Методи Христов**, доц. г-р **Огняна Стоичкова**, доц. г-р **Лена Русенова**, доц. г-р **Боян Дуранкев**, доц. г-р **Йордан Христов**, доц. г-р **Йото Йотов** и ст. ас. г-р **Илко Кръстителски**.

Въвведжаш доклад към дискусиата „Визия, мащаби и предизвикателства на приватизацията в социалното осигуряване“ изнесе доц. г-р **Йордан Христов**, управител на Националния осигурителен институт (доклада поместваме по-долу). На форума бяха дискутирани въпроси като: политико-икономически аспекти на приватизацията в социалното осигуряване; приватизацията като организационен принцип в социалното осигуряване; приватизацията като средство за по-ефективно управление; приватизацията като свобода на избор в социалното осигуряване; приватизацията на социалното осигуряване като политика за обединяване на икономическите и социалните цели на обществото; държавно регулиране и стимулиране на приватизацията в социалното осигуряване; форми на публично-частно партньорство в социалното осигуряване.

Дискусиата бе водена от доц. г-р **Георги Николов**, ректор на ВУЗФ, който при откриването изтъкна, че това е поредният форум от зародилата се преди три години инициатива на ВУЗФ за ежегодно провеждане на дискусии по актуални теми от областта на финансите, банките, застраховането, осигуряването, отчетността и някои проблеми на висшето образование.

„Застраховател прес“ ще помести по-подробна стенограма от дискусиата в свои следващи броеве, а в настоящия ви предлагаме основния доклад, изнесен от доц. д-р **Йордан Христов**. Тук само ще отбележим парадоксалния факт, че в момент, когато толкова висококвалифицирани практики и теоретици по темата, експерти и специалисти търсят най-правилните пътища за развитие на пенсионната реформа, за да бъдат защитени най-добре правата на осигурените лица и усъвършенствани условията за успешно функциониране на пенсионноосигурителните дружества и съответно - за пълноценно и отговорно управление на капиталовите пенсионни фондове, синдикалният лидер **Димитър Манолов** - член на Икономическия и социален съвет (ИСС) от групата на синдикатите и вицепрезидент на КТ „Подкрепа“, предложи преди няколко дни средствата от индивидуалните партии на осигурените в универсалните и професионалните пенсионни фондове да преминат под управлението на НОИ, а частните дружества, които ги управляваха, да се ангажират само с допълнителните доброволни фондове. Предложението на синдикалиста предвижда създаване на две дирекции в НОИ - „Универсална“ и „Професионална“, които да управляват парите за втора пожизнена пенсия. По този начин според Манолов парите ще останат в сигурните ръце на държавата, защото в частния сектор нямало достатъчна гаранция за тях.

Подобна „идея“ показва шокиращо недооценяване на смисъла на пенсионната ре-

форма у нас и почти я обезсмисля, защото е очевидно, че държавата няма ресурсите да работи за повишаване на доходността. От дружествата определиха подобна стъпка като „полунационализация“ и че „идеята“ не заслужава ко-

ментар. „Ако някой не е в час, това не значи, че другите не трябва да ходят на училище“, каза по този повод г-н Абаджиев, цитиран от сайта Insurance.bg.

Участниците във форума многократно изтъкнаха, че дискусиата е била много навременна, необходима и полезна, защото „обсъжданите проблеми ще бъдат актуални още дълго време“ (**Божидар Манов**). Всички се обединиха около становището, че в системата съществува терминологично объркване и че дори терминът „приватизация“ в случая не е съвсем точен (**Н. Абаджиев**). Не е задължително приватизацията да се сваща единствено като смяна на собствеността, има и други форми - делегиране на права или задължения (ст. ас. д-р **Илко Кръстителски**; това мнение застъпиха и други от участниците). Според **Асия Гонева** - конфедерален секретар на КНСБ, каквато и да бъде степента на приватизирането на социалното осигуряване, държавата винаги трябва да носи най-голямата отговорност към своите граждан-

дани. Доц. д-р **Митко Димитров** припомни, че капиталовите фондове са най-големите инвеститори и в Европа, и по света. Отчетено бе и че достатрамаво се развиват фондовете за доброволно пенсионно осигуряване и че се забелязва „израждане в конкуренцията“ между дружествата (**Григор Димитров**); г-н Димитров предложи експертна работна група да работи във ВУЗФ върху прецизирането на терминологията в социалното осигуряване. Ценни мнения, препоръки и становища изказаха още доц. д-р **Нено Павлов**, проф. **Методи Христов**, **Станислав Димитров**, доц. **Боян Дуранкиев**, **Николай Славчев** и други участници във форума.

Доц. д-р **Георги Николов** предложи във ВУЗФ да се провеждат ежегодни конференции по актуални проблеми на осигуряването по подобие на форума в Свищов, където акцентът да остане върху застрахователната тематика. Както е известно, в програмата на последните конференции в СА „Д. А. Ценов“ в Свищов сериозно бе включена и

осигурителната тема (пенсионно и здравно осигуряване).

Доц. г-р **Христов** определи в своя доклад радикалната реформа в социалното осигуряване у нас като „едновременно и параметрична, и системна“. Освен с промените в параметри като размер на осигурителните вноски и разпределението им между работодател и работник, възраст и осигурителен стаж за достъп до пенсия, пенсионна формула и други, се промени и архитектурата на самата пенсионна система, като се въвежда втори и трети стълб на капиталов принцип с индивидуални сметки. Съществува пакет от нормативни документи за трите стълба на пенсионната система, изградена е институционалната инфраструктура на държавното обществено осигуряване и се осъществява държавен надзор върху допълнителното социално осигуряване, а в пенсионната индустрия функционират 8 лицензирани пенсионни дружества, които управляват 24 пенсионни фонда. Променената законова рамка позволява след 1 януари 2007 г. да се регистрират и фондове с професионални пенсионни схеми.

Според докладчика оценките за осъществяването на реформата са противоречиви: едни анализатори и политически кръгове я определят като прекалено радикална и считат, че капиталовият сегмент трябва да се развива само в доброволните му форми, а други - че трябва да се върви към пълна приватизация на социалното осигуряване в България.

СЛАВИМИР ГЕНЧЕВ

ВИЗИЯ, МАЩАБИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА НА ПРИВАТИЗАЦИЯТА В СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ

Доц. д-р **ЙОРДАН ХРИСТОВ**

ВИЗИЯ И ИЗМЕРЕНИЯ НА ПРИВАТИЗАЦИЯТА В СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ

Независимо от немалкия брой изследвания, публикации и дискусии по темата за приватизацията на социалното осигуряване, досега няма единно становище за нейната същност. Различните институции и отделни автори акцентират върху различни моменти от нейната визия, разглеждат я в нейните различни измерения, но не и в цялост. Анализирани като процес, приватизацията означава, че някои от дейностите в обществото могат да бъдат организирани в бъдеще **от частно-правни субекти (more privately)**. В този контекст приватизацията на (или в) социалното осигуряване обхваща процеса на превръщане на обществените осигуровки (и получаваните от индивидите обезщетения) в по-голяма степен частни.¹

При тази дефиниция онова, което идва на пръв прочит в нашето съзнание за визията на приватизацията в социалното осигуряване (по аналогия с общото ни разбиране за приватизацията), е, че:

● приватизацията води до нарастване на осигурителния потенциал и до натрупване на огромни ресурси в осигурителните фондове,

които подпомагат и развитието на икономиката;

● приватизацията осигурява високи и по-справедливи пенсии и обезщетения в резултат на капитализацията на вноските;

● приватизацията разширява възможностите за избор на осигурените лица и осигурителите;

● приватизацията подобрява управлението на осигурителните фондове и предлага по-добро обслужване на осигурени и осигурители;

● приватизацията засилва интереса към социалното осигуряване и ограничава измамите.

Но в съзнанието ни възникват и съмнения, че:

● приватизацията в социалното осигуряване може да доведе до пониско равнище на осигурително покритие и до социална изолация на част от гражданите;

● административните разходи за издръжка в частните осигурителни фондове понякога са много по-големи от тези в обществената осигурителна система;

● приватизацията прави осигурителната система силно зависима от капризите на капиталовите пазари;

● осигурителният пазар е в силна конкуренция с потребителския, застрахователния и капиталовия пазар, т.е. нямаме пълна гаранция, че

спестяванията на хората ще се насочат непременно към бъдеща социална сигурност.

Самият процес на приватизация на (или в) социалното осигуряване може да се осъществи по два начина:

● като всички отговорности по социалната сигурност на населението се преразпределят между обществен и частния сектор, като на последния се даде по-голяма тежест, или

● като се съхрани отговорността на държавата само при появата на определени рискове в конкретни ситуации.

Когато разглеждаме приватизацията в социалното осигуряване като преразпределение на отговорности, трябва да сме наясно, че разбиранията за мащабите и формите на това преразпределение са силно подвластни на времето, на обстановката, в която то се осъществява. Фактът, че дадено обществено благо е много важно за жизнения стандарт на човека, не означава непременно, че то трябва да бъде отговорност на държавата, или дори че трябва да бъде регулирано от нея. Пример за това е осигуряването на храна и дрехи. От друга страна, някои правни системи ясно разграничават:

● дейности, които са изключителна държавна отговорност и по

принцип не подлежат на приватизация; и

● конкуретни държавни отговорности, които съвсем легитимно могат да се осъществяват от частно-правни субекти.

В страните, където конституцията ясно посочва цялостната дейност по социалното осигуряване като изключително държавна отговорност, темата за неговата приватизация е тема табу. Там, където няма ясно очертани граници на тези отговорности или пък изобщо отсъстват правни разпоредби, дебатите по приватизацията на (или в) социалното осигуряване са изключително важни.²

ПРИВАТИЗАЦИЯТА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ И НИКОИ СРОДНИ И СЪПЪТСТВАЩИ Я ПРОЦЕСИ

Многоаспектността на приватизацията, нейните различни прояви я доближават по смисъл до някои сродни и съпътстващи я процеси и явления като: конкуренция и осигурителен пазар; дерегулиране и либерализация; комерсиализация.

(Продължава на стр. 9)

¹ Building Social Security: The Challenge of Privatization. International Social Security Series, V. 6, 2001, p. 5

² Примерът с България е точно такъв.